

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Filozofická fakulta

Katedra asijských studií

BAKALÁŘSKÁ DIPLOMOVÁ PRÁCE

Tradice Šudó: touha a oddanost

The Tradition of Shudo: Desire and Loyalty

OLOMOUC 2023 Elen Finsterlová

Vedoucí diplomové práce: doc. Mgr. Ivona Barešová, Ph.D.

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně a uvedla veškeré použité prameny a literaturu.

V Olomouci dne 6. 5. 2023

.....

Elen Finsterlová

Anotace

Autorka práce: Elen Finsterlová

Název fakulty: Filozofická fakulta

Název katedry: Katedra asijských studií

Název práce: Tradice Šudó: touha a oddanost

Počet stran: 33

Počet znaků: 60 394

Počet zdrojů: 20

Klíčová slova: homosexualita, šudó, nanšoku, Japonsko, Edo

Bakalářská práce se zabývá japonskou tradicí šudó, jejímž vrcholem bylo období Edo. Cílem práce je zjistit, jak se vztah mezi wakašu a jeho patronem lišil od vztahu mezi mužem a ženou, a také poukázat na to, s jakou odlišností Japonci v období Edo nahlíželi na homosexualitu a bisexualitu před tím, než s reformami v období Meidži tradice šudó zanikla. V práci je představen historický vývoj homosexuality nejprve v Číně a Koreji a poté v Japonsku. Hluběji je vysvětlena podstata tradice šudó a pozornost je upřena i na wakašu, kteří byli označováni jako třetí pohlaví, a na důvody, proč tak přitahovali muže. Následně se práce věnuje tradici šudó v umění a dále také nárůstu mužské prostituce. Na závěr je pak prozkoumán vztah mezi wakašu a jeho patronem v rámci společnosti období Edo a tento vztah porovnán se vztahem mezi mužem a ženou.

Děkuji vedoucí práce doc. Mgr. Ivoně Barešové, Ph.D. za ochotu, cenné rady a čas, který mé práci věnovala.

Obsah

Ediční poznámka	6
Úvod	7
1 Historie homosexuality v Číně a Koreji.....	10
2 Počátky homosexuálních praktik v Japonsku před obdobím Edo	12
3 Homosexualita v období Edo.....	15
3.1 Úvod do období Edo.....	15
3.2 Tradice šudó	16
3.3 Wakašu	17
4 Umění a prostituce	20
5 Vztahy v období Tokugawa.....	23
5.1 Sexualita Japonců v období Edo.....	23
5.2 Vztah mezi mužem a ženou.....	24
5.3 Tradice šudó	26
6 Závěr	29
7 Resume.....	31
8 Seznam literatury	32

Ediční poznámka

Pro přepis japonských slov i jmen byla použita česká transkripce. Japonská jména jsou psána v pořadí příjmení a křestní jméno. Termín wakašu byl ponechán v původní formě a v práci není skloňován. Pro přepis čínských názvů a jmen byla použita transkripce pinyin a pro přepis korejských názvů a jmen česká transkripce korejštiny. Cizojazyčné zdroje využitě v této práci jsou přeloženy autorkou práce.

Úvod

Homosexualita je v dnešní době stále více probírané téma a dostává se jí více pozornosti po celém světě. Avšak ne ve všech zemích je přijímána, a v některých zemích za ni dokonce hrozí kruté tresty. Pohlavní styk mezi osobami stejného pohlaví však není jen záležitostí moderní doby a dle nejrůznějších zdrojů byl provozován již v pradávných dobách a lze se s ním setkat u mnoha kmenů a národů po celém světě.¹ Po rozšíření křesťanství byl ale v Evropě a později i v Americe sex mezi lidmi stejného pohlaví dlouho odsuzován a považován za formu poruchy. V dnešní době je však vztah mezi párem stejného pohlaví stále více tolerován a v mnoha zemích je dokonce možné i uzavírat manželský svazek, ve kterém mají homosexuální páry stejná práva jako páry heterosexuální.

V asijských zemích je homosexualita vnímána poměrně negativně. Výjimku představují například Taiwan, který je jedinou asijskou zemí, jež v roce 2019 legalizovala manželství mezi osobami stejného pohlaví², a dále Thajsko, které je také velmi otevřené nejrůznějším formám LGBTQ+. Ve východoasijských zemích, jako jsou Čína, Korea nebo právě Japonsko, je téma homosexuality stále poměrně kontroverzní. V Japonsku byla homosexualita dlouho vnímána spíše negativně, avšak v posledních zhruba dvou dekadách se situace začala měnit a homosexualita je stále více pozitivně přijímaná převážně mezi mladou generací Japonců.³

Japonsko je sice považováno za velmi vyspělou společnost, avšak jeho kultura se od kultury západních zemí v mnoha ohledech liší. V dnešní době je ale možné zaznamenat v populární kultuře na mangu a anime žánru „yaoi“, který se zabývá vztahem mezi dvěma chlapci či muži. Kromě toho také vychází stále více japonských LGBTQ+ orientovaných filmů a seriálů, z nichž mnohé zachycují to, s jakými problémy se musejí potýkat lidé jiné než heterosexuální orientace.

Přestože nebyla homosexualita v Japonsku dlouho tolerována, v japonské historii nebyla ničím neobvyklým a v pozdějších dobách, především v období Edo, byla dokonce oslavována a idealizována. Jedná se však především o stejnopohlavní vztah mezi muži, jelikož vztahy mezi ženami v japonské historii bezpochyby existovaly, ale nejsou příliš zdokumentované a nikdy se jim nedostalo takového uznání společnosti jako vztahům mezi muži. Co se týče vztahu mezi

¹ NEILL, James. *The origins and role of same-sex relations in human societies*. Jefferson, North Carolina, and London: McFarland & Company, 2009, s. 24. ISBN 9780786435135.

² CHIANG, Howard. Gay Marriage in Taiwan and The Struggle for Recognition. *Current History* [online]. 2019, 118(809), 241-243, s. 241 [cit. 2023-04-20]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/48614459>

³ POUHTER, Jacob a Nicholas KENT. The Global Divide on Homosexuality Persists. *Pew Research Center* [online]. 2020, s. 9. [cit. 2023-04-14]. Dostupné z: <https://www.pewresearch.org/global/2020/06/25/global-divide-on-homosexuality-persists/>

muži, rozšířená byla zejména tradice šudó, na kterou se tato práce zaměřuje. V období Meidži se po příchodu cizinců ze Západu začalo budovat nové a modernější Japonsko podle vzoru Západu, a jelikož byla v západních zemích homosexualita vlivem křesťanství silně odmítána, bylo později ustanoveno, že jediný všeobecně přijímaný vztah bude mezi mužem a ženou.

Cílem mé práce je zjistit, jak se v rámci tradice šudó lišil vztah mezi tzv. třetím pohlavím wakašu a jeho patronem od tradičního manželství mezi mužem a ženou, a také poukázat na to, s jakou odlišností Japonci v období Edo nahlíželi na homosexualitu a bisexualitu před tím, než s reformami v období Meidži zanikla spolu se starým Japonskem tradice šudó a wakašu. Práce je psána chronologicky dle historického vývoje a rozdělena do pěti kapitol.

V první kapitole krátce představím homosexuální praktiky v Koreji a především v Číně, ze které se myšlenka stejnopohlavního vztahu dostala do Japonska. Ve druhé kapitole se pak zaměřím na vznik a vývoj homosexuality v Japonsku před obdobím Edo, kdy se s homosexualitou lze setkat především v buddhistických kláštorech. Třetí kapitola je zaměřena na podrobné vysvětlení podstaty tradice šudó. V této kapitole se dále zaměřím na mladé chlapce wakašu, kteří jsou nedílnou součástí této tradice, a vysvětlím, proč byli označováni jako třetí pohlaví a čím tak přitahovali starší muže. Následující kapitola se zabývá tradicí šudó v umění a literatuře, zejména v divadelních hrách nó a kabuki, a také mužskou prostitucí, která se začala rozšiřovat po Japonsku nejdříve prostřednictvím kočovných herců a později začala být spojována i s čajovny, kde prostitutky zvaní kagama nabízeli své služby ženám i mužům. Poslední kapitola se zaměřuje na sexualitu Japonců v období Edo a především se orientuje na rozdíly mezi tradičním manželstvím a vztahem mezi wakašu a jeho patronem v rámci tradice šudó.

Hlavním zdrojem, ze kterého budu čerpat, je kniha *Male Colors: The Construction of Homosexuality in Tokugawa Japan*, jejímž autorem je Gary P. Leupp. Ten v této knize popisuje, jak se myšlenka homosexuality dostala do Japonska, věnuje se obdobím, která předcházela období Edo, ale rovněž se zaměřuje především na homosexuální tradici samotného období Edo. Dále také budu čerpat z knihy *Cartographies of Desire: Male-Male Sexuality in Japanese Discourse, 1600–1950*, jejímž autorem je Gregory M. Pflugfelder. Pflugfelder se v této knize zaměřuje jak na homosexuální praktiky v období Edo, tak období Meidži, kdy došlo k úpadku tradice šudó. Tématu japonské sexuality v období Edo se věnoval Joshua S. Mostow v díle *Gender and Power in the Japanese Visual Field*, ve kterém se zaměřil především na rozbor textu popisujícího homosexuální praktiky z tohoto období. Dílem, které stojí za zmínku, je *Love of the Samurai: a Thousand Years of Japanese Homosexuality*, jehož autory jsou

Watanabe Cuneo a Iwata Džun'iči, kteří se v něm zaměřili na vývoj homosexuality v Japonsku před obdobím Meidži (1868–1912) od buddhistických klášterů až po tradici šudó v období Edo (1603–1867).

1 Historie homosexuality v Číně a Koreji

V rámci zkoumání vývoje mužské homosexuality v Japonsku je důležité znát vývoj homosexuality i v okolních asijských zemích, konkrétně především v Číně a v Koreji. V Číně se objevují zmínky o mužské homosexualitě již v 6. století před n. l. a jedná se hlavně o homosexuální praktiky ve vyšší společnosti, a to převážně mezi čínskými vládci a jejich oblíbenci, přičemž za dynastie Han (206 př. n. l. až 8. stol. n. l.) měli dokonce všichni císaři své mužské oblíbence.⁴ Jednalo se často o eunuchy nebo studijní partnery podobného věku, jako byl vládce, a díky tomu mnoho z nich získalo vyšší postavení ve společnosti.⁵ V Číně byly nalezeny texty, které zachycují vztahy zejména právě mezi výše postavenými muži, a jako příklad lze uvést starodávňý čínský text Han Fei Zi, který byl vytvořen před rokem 233 př. n. l. a hovoří o sexuálním vztahu mezi vévodou Lingem z Wei a jeho ministrem.⁶ Z termínů odkazujících na mužskou homosexualitu byl kromě „nanse“, ze kterého vzniklo později japonské „nanšoku“ (viz následující kapitola), rozšířený také termín „duanxiu“, který dle starých textů vznikl tak, že císař Ai jednoho dne svolal schůzi v situaci, když ležel v posteli se svým milencem Dong Xianem, a protože jej nechtěl vzbudit, tak si raději odřízl kus rukávu a tento akt dal vzniknout termínu „duanxiu“, který v překladu znamená právě „uříznutý rukáv“.⁷

Během své historie Japonsko navazovalo kontakty především s Čínou, ale mělo silné vazby i na Koreu a historie homosexuality v Koreji se dá také považovat za důležitou pro výzkum homosexuality v japonské historii. Tak jako v Číně byla homosexualita běžná ve vyšší společnosti, a to především v rámci královského dvora, na němž korejští králové zaměstnávali eunuchy, kteří s velkou pravděpodobností sloužili i jako sexuální partneři.⁸ Za dynastie Silla (57 př. n. l. až 935 n. l.), jež vládla v jednom ze tří království Korejského poloostrova, byla navíc v 6. století zřízena skupina vysoce postavených bojovníků zvaných „Hwarang“, což doslova znamená „květinoví chlapi“. Tito mladí muži byli vybíráni nejen pro své vzdělání a bojové schopnosti, ale také pro svou krásu.⁹ „Hwarang“ byli součástí armády, ale mimo jiné také prováděli rituální tance a podle japonského učenice Ajukaie Fusanošina prý také sloužili jako sexuální partneři, a to zejména od počátku vlády krále Činhunga (r. 540–576), a právě za

⁴ LEUPP, Gary P., 1997. *Male Colors: The Construction of Homosexuality in Tokugawa Japan*. Berkeley, CA: University of California Press, s. 13. ISBN 978-052-0209-008.

⁵ Tamtéž, s. 13.

⁶ Tamtéž.

⁷ HINSCH, Bret. *Passions of the Cut Sleeve: The Male Homosexual Tradition in China*. Reprint edition. Berkeley: University of California Press, 1992, s. 285. ISBN 0520078691.

⁸ LEUPP, Gary P., 1997. *Male Colors: The Construction of Homosexuality in Tokugawa Japan*, s. 17.

⁹ Tamtéž.

vlády tohoto panovníka byla na královském dvoře dynastie Silla rozšířena mužská homosexualita.¹⁰

¹⁰ LEUPP, Gary P., 1997. *Male Colors: The Construction of Homosexuality in Tokugawa Japan*, s. 17-18.

2 Počátky homosexuálních praktik v Japonsku před obdobím Edo

V některých kulturách se o homosexualitě zmiňují prameny již v dobách před naším letopočtem, ale v jiných (jako například právě v případě Japonska) se o homosexualitě zmiňují texty až v pozdější době. Za první historicko-mytologický text je považována kronika Kodžiki, která byla dokončena roku 712 n. l., a na rozdíl od Číny, ve které existují důkazy o homosexualitě již z doby před naším letopočtem, se první zmínky o mužské homosexualitě objevují až na konci 10. století.¹¹

Přesto však byla myšlenka homosexuality pravděpodobně představena Japoncům o něco dříve, a to v 9. století buddhistickým mnichem Kúkaiem (774–835), také známým pod jménem Kóbó Daiši, který se začátkem roku 806 vrátil z Číny, kde vládla dynastie Tang, v níž byly homosexuální praktiky poměrně rozšířené. Po návratu z Číny Kúkai založil na hoře Kója buddhistickou školu Šingon, která se stala jednou z nejznámějších japonských buddhistických škol v Japonsku, a myšlenka homosexuality se postupně rozšířila do klášterů.¹² V historii bylo povinností mužů i žen vstoupit do manželského svazku, aby se zajistilo pokračování rodu. Sexuální touha tak byla druhořadá a do období Tokugawa byly mimomanželské vztahy mezi muži většinou jen krátkodobé, založené na společenském postavení a především na věku, který ve vztahu hrál důležitou roli.¹³

V japonském jazyce se pro mužskou homosexualitu nejvíce užíval výraz „nanšoku“, který Japonci převzali z čínského „nanse“. Ve znacích se zapisuje jako 男色 a stejnými znaky se zapisuje i v čínštině. Tento výraz lze rozdělit na znak 男, který znamená „muž“, a znak 色, který se nejčastěji překládá jako „barva“. V českém jazyce je pro tento výraz pravděpodobně z důvodů poměrně rozsáhlých kulturních rozdílů mezi čínskou a českou kulturou poněkud obtížné najít vhodný ekvivalent, jelikož „nanšoku“ lze doslova přeložit jako „mužské barvy“, v angličtině se pak často překládá jako „male colors“. V čínské historii však znak 色 odkazoval také na určitý smyslový požitek, a lze tedy alespoň přibližně odhadnout význam tohoto pojmu odkazujícího na vztah mezi dvěma muži.¹⁴

V Japonsku byly z hlediska náboženství a filozofických směrů nejvlivnější šintoismus, buddhismus a konfucianismus a to platilo, i co se týče vývoje sexuality Japonců. Šintoismus

¹¹ LEUPP, Gary P., 1997. *Male Colors: The Construction of Homosexuality in Tokugawa Japan*, s. 11.

¹² Tamtéž, s. 28.

¹³ SASLOW, James M. *Pictures and Passions: A History of Homosexuality in the Visual Arts*. New York, NY: Viking Penguin, 1999, s. 140. ISBN 0670859532.

¹⁴ LEUPP, Gary P., 1997. *Male Colors: The Construction of Homosexuality in Tokugawa Japan*, s. 7.

byl v oblasti sexuality poměrně otevřený stejně jako konfucianismus, avšak ten zdůrazňuje důležitost manželství a zajištění pokračování rodu.¹⁵ Naproti tomu buddhismus ve své podstatě odmítá sexualitu a vyzdvihuje asketismus, jelikož se podle tradice člověk, který se chce stát Buddhou a dosáhnout „probuzení“, musí vzdát rodinného života a zřít se sexuality, aby se osvobodil z koloběhu života a dosáhl tak nirvány.¹⁶ Pokud jde o pohlavní styk, je buddhismus jako filozofický směr poměrně radikální a ti, kteří se chtěli stát mnichy, měli zakázané jakékoliv sexuální aktivity. Mnoho buddhistických sekt pohlíželo na pohlavní styk a potěšení negativně, jelikož tyto záležitosti byly v rozporu s cílem být vysvobozen z koloběhu života.¹⁷ Avšak ačkoliv bylo zakázáno mít pohlavní vztah se ženami, mnišský slib ohledně sexu mezi muži nebyl tak jednoznačný jako v případě žen.¹⁸

Ve středověkém Japonsku se lidé vzdělávali především v kláštorech a dle historických pramenů bylo vzdělávání doprovázeno také jistou formou intimních vztahů mezi staršími mnichy a dětskými učedníky, kteří se nazývali „čigo“ a kteří pocházeli například z rodin ministrů či samurajů. Tito chlapci byli ve věku zhruba od 12 do 19 let.¹⁹ Avšak ve středověkém Japonsku nebylo období života dítěte určeno podle věku, a proto ačkoliv by tito chlapci byli v dnešní době nazýváni dětmi, v japonské historii tomu tak nebylo.²⁰ Povinností čigo byla mimo jiné účast na náboženských obřadech, podávání jídla svému mistrovi či přijímání jeho hostů a za jejich služby jim byly dopřány jisté výsady, jako byla možnost pudrovat si obličej, lépe se oblékat či nosit delší vlasy, někdy až do pasu.²¹ Avšak povinností čigo byla také loajalita vůči svému mistrovi tak, jako tomu bylo v rámci tradice šudó, které jsou věnovány další kapitoly. Čigo bývají spojováni s nanšoku, protože kromě svých oficiálních povinností udržovali se svým mistrem intimní vztah, a zobrazováni jsou často právě v sexuálních vztazích s buddhistickými duchovními, přičemž v literatuře je vyzdvihován především jejich půvab.²²

Buddhismus tedy sehrál v rozšiřování homosexuality důležitou roli, protože zatímco byl sexuální vztah se ženou mnichům zakázán, pohlavní styk s mužem vyloženě zakázán nebyl.

¹⁵ MINAMOTO, Junko a Hank GLASSMAN. Buddhism and the Historical Construction of Sexuality in Japan. *U. S. - Japan Women's Journal. English Supplement* [online]. 1993, 87-115, s. 91 [cit. 2022-12-08]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/42772062>

¹⁶ Tamtéž, s. 87.

¹⁷ LEUPP, Gary P., 1997. *Male Colors: The Construction of Homosexuality in Tokugawa Japan*, s. 21.

¹⁸ SASLOW, James M. *Pictures and Passions: A History of Homosexuality in the Visual Arts*, s. 141.

¹⁹ ATKINS, Paul S. Chigo in the Medieval Japanese Imagination. *The Journal of Asian Studies* [online]. 2008, (3), 947-970, s. 948-949 [cit. 2022-12-14]. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/20203430>. Accessed 11 Dec. 2022.

²⁰ PORATH, Or a, ed. Nasty Boys or Obedient Children?: Childhood and Relative Autonomy in Medieval Japanese Monasteries. In: FRÜHSTÜCK, Sabine a Anne WALTHALL. *Child's Play: Multi-Sensory Histories of Children and Childhood in Japan* [online]. University of California Press, 2017, s. 17-40, s. 17 [cit. 2022-12-14]. ISBN 978-0-520-96884-4. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/10.1525/j.ctt1w8h25q.6>

²¹ ATKINS, Paul S. Chigo in the Medieval Japanese Imagination, s. 948-949.

²² Tamtéž.

Rozšíření mužské homosexuality do buddhistických klášterů, ve kterých mniši navazovali sexuální vztahy s učni čigo, se ukázalo jako zásadní zlom ve vývoji homosexuality v Japonsku, protože z klášterů se později homosexualita rozšířila mezi samuraje, kteří začali navazovat sexuální vztah s chlapci wakašu, což dalo vzniknout tradici wakašudó, jejíž zkrácený název šudó se v období Edo hojně používal.

3 Homosexualita v období Edo

3.1 Úvod do období Edo

Období Edo, také nazývané Tokugawa, se datuje od roku 1603 a prvním šógunem tohoto období byl Tokugawa Iejasu. Ten roku 1600 zvítězil v bitvě u Sekigahary, později roku 1603 přijal od císařského dvora titul šóguna a založil tak tokugawský šógunát, který se zachoval až do roku 1868.²³ V Japonsku byla roku 1639 zavedena politika izolace a Japonsko se tak pro západní svět uzavřelo. Toto období se v japonštině nazývá „sakoku“. Evropanům tak byl zakázán obchod i šíření křesťanství, které se na počátku šógunátu poměrně rychle rozšířilo, a křesťané byli tvrdě pronásledováni. Z evropských zemí tvořili výjimku pouze Holanďané, kterým bylo povoleno omezené obchodování na umělém ostrůvku Dedžima v přístavu Nagasaki. Na přelomu 18. a 19. století však Evropané začali být poměrně aktivní v Číně, a západní země se tak znovu zaměřily na Japonsko. O navázání styků se neúspěšně pokoušeli Rusové a Britové, ale zrušení izolace dosáhly až roku 1854 Spojené státy s komodorem Matthew C. Perrym v čele výpravy. Japonci věděli, že nejsou připraveni na ostřelování od pokročilých amerických lodí, a nakonec tak podepsali Kanagawskou smlouvu, která vedla k postupnému otevření Japonska. V posledním období vlády šógunátu nazývaného „Bakumacu“ (1853 až 1867) začal šógunát postupně upadat, což trvalo až do roku 1868, kdy se moc vrátila do rukou císaře a začaly tak reformy Meidži.²⁴

S reformami období Meidži (1868–1912) a budováním moderního Japonska nastaly zásadní změny v oblasti homosexuálních praktik v rámci japonské společnosti, kdy tradice šudó začala postupně ztrácet své následovníky. Pravděpodobně hlavním důvodem, proč tradice šudó v průběhu období Meidži upadala, byla skutečnost, že se Japonsko otevřelo západním zemím, a do Japonska tak začal pronikat velký vliv západní kultury. V západních, především křesťansky založených zemích, byl homosexuální vztah mezi muži odsuzován, a tak Japonsko omezilo své dříve rozmanité sexuální vztahy pouze na vztah mezi mužem a ženou s důrazem na manželství. Homosexuální vztahy mezi muži a určité prvky šudó v japonské kultuře přetrvávaly i v období Meidži, ale tradice šudó již definitivně ztratila svou původní slávu, kterou si získala v období Tokugawa.²⁵

²³ REISCHAUER, Edwin O. *Dějiny Japonska*. Překlad David LABUS, překlad Jan SÝKORA. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2000, s. 81. Dějiny států. ISBN 80-7106-391-6.

²⁴ Tamtéž, s. 119-123.

²⁵ FELICI, Marica. *Male Homosexuality in Japan* [online]. 2019, s. 4. [cit. 2023-04-02]. Dostupné z: <https://www.researchgate.net/publication/334416746>

3.2 Tradice šudó

Opak termínu nanšoku je termín džošoku či njošoku (女色), který znamená lásku k ženám. Avšak ačkoliv termín nanšoku (男色) s prvním znakem nesoucím význam „muž“ vyjadřuje lásku jednoho muže k druhému, termín džošoku s prvním znakem nesoucím význam „žena“ nevyjadřuje lásku jedné ženy k druhé, nýbrž tradiční lásku muže k ženě.²⁶ Oba dva termíny se tak zaměřují pouze na sexuální možnosti z pohledu muže, jelikož ženským sexuálním aktivitám se tehdy pozornost příliš nevěnovala.²⁷ Kromě nanšoku byl velmi rozšířeným výrazem pro mužskou erotiku výraz „šudó“ (衆道). První znak tohoto výrazu nese význam „lid“ či „velký počet“ a druhý znak nese význam „cesta“.

Výrazy nanšoku a šudó nesou prakticky stejný význam, avšak existují jisté rozdíly.²⁸ Dalo by se říci, že pojem nanšoku funguje spíše jako obecný termín označující pohlavní styk mezi muži, kdežto šudó se váže na konkrétní praktikování nanšoku. Termín šudó je zkrácenina z výrazu „wakašudó“ (若衆道), ve kterém první znak znamená „mladý“. Tento výraz se tedy volně překládá jako „cesta mladých chlapců“ s ohledem na to, že výrazem „wakašu“ byli označováni dospívající chlapci. Výraz wakašudó se pak často zkracuje také na „njakudó“ nebo „džakudó“²⁹ a první výskyt těchto výrazů v psaných textech se datuje od roku 1482. Výraz šudó se pak stal oblíbenou variantou během 17. století.³⁰ Výraz wakašudó však stejně jako u džošoku neznamená pouze lásku mezi mladými chlapci, ale funguje z pohledu jejich mužských obdivovatelů zvaných „nendža“, kteří museli být natolik staří, aby byl patrný rozdíl mezi wakašu a jejich obdivovatelem.³¹ Dalo by se tedy říci, že šudó je spíše „cesta milování mladých chlapců“.³² Podobně jako nanšoku má i šudó svůj protilehlý termín zvaný „njodó“ (女道), který označuje mužskou lásku k ženám, avšak nikoliv ženskou lásku k mužům či ženám. Njodó se však od častěji používaného džošoku liší v tom, že se jedná o hledání sexuálního potěšení především u kurtizán nebo jiných druhů prostitutek. Naproti tomu chlapci wakašu nemuseli být nutně profesionální společníci.³³

²⁶ PFLUGFELDER, Gregory M. *Cartographies of desire: male-male sexuality in Japanese discourse, 1600–1950*. Berkeley: University of California Press, 1999, s. 25. ISBN 0-520-20909-5.

²⁷ Tamtéž, s. 25.

²⁸ Tamtéž, s. 26.

²⁹ Tamtéž.

³⁰ Tamtéž, s. 27.

³¹ Tamtéž.

³² Tamtéž.

³³ Tamtéž.

Lze říci, že z termínu šudó na rozdíl od termínu nanšoku, který se překládá pouze jako „mužské barvy“, vyplývá jisté věkové omezení, jelikož termín šudó je zkrácenina z wakašudó, jež doslova znamená cesta mladých chlapců. Termín šudó by tedy měl odkazovat pouze na vztah mezi mužem a chlapcem, který spadl do kategorie wakašu.

3.3 Wakašu

Na rozdíl od čigo, jejichž věk se pohyboval cca od 12 do 17 let, dávali samurajové daleko více přednost starším chlapcům, jež jsou známí jako wakašu, „mladí muži“, pravděpodobně kvůli tomu, jak náročný byl samurajský život.³⁴ Chlapci byli považováni za wakašu zhruba od svých 10 let až do chvíle, kdy prošli rituálem přechodu do dospělosti. Věk, ve kterém chlapec podstoupil rituál, však nebyl pevně stanoven.³⁵ Co se týče vzhledu, mnichy nejspíše přitahovali chlapci čigo díky své stále ještě dětské kráse, zatímco wakašu díky svému vzhledu, který nebyl tak maskulinní jako u starších vyspělejších mužů, ale ani tak femininní jako u žen, přitahovali jak muže, tak ženy.³⁶ Díky svému vzhledu, který nebyl ani ryze mužský, ale ani ryze ženský, a také díky možnosti navázat sexuální vztah se ženou i s mužem, bývají proto často označováni jako „třetí pohlaví“, v angličtině „third gender“. Ve vztahu měl nendža jako starší partner aktivní neboli penetrační roli, zatímco wakašu byl v pohlavním styku ten pasivní. Při pohlavním styku se ženou však wakašu zaujímal roli aktivní a žena zase roli pasivní.³⁷

V otázce věku wakašu byl mezi lidmi, kteří pocházeli z období Edo a zabývali se šudó, předmětem mnoha dohadů a teorií spíše věk, ve kterém wakašu dosáhl největší přitažlivosti. Podle textu Šinjúki napsaného v období Edo dosáhl wakašu vrcholu své přitažlivosti mezi patnáctým a sedmnáctým rokem života a mezi osmnácti až dvaceti lety svou přitažlivost začal ztrácet.³⁸ Nicméně převažující názor byl, že jedním z význačných rysů mladistvé mužské krásy je to, že jednou pomine, a proto byli wakašu často srovnáváni se sakurami a jinými květinami.³⁹ Změna z mladistvého na muže pak představovala důležitou událost v životě mužů a tato změna byla mnohem významnější, nežli tomu bylo při přechodu z dítěte na mladistvého, protože tehdy se prý wakašu nacházel na vrcholu svého půvabu.⁴⁰ I co se týče tohoto období života wakašu,

³⁴ NEILL, James. *The origins and role of same-sex relations in human societies*, s. 279.

³⁵ LEUPP, Gary P., 1997. *Male Colors: The Construction of Homosexuality in Tokugawa Japan*, s. 125.

³⁶ Tamtéž, s. 279.

³⁷ MOSTOW, Joshua S., Norman BRYSON a Maribeth GRAYBILL, 2003. *Gender and Power in the Japanese Visual Field*. Honolulu: University of Hawaii Press, s. 67. ISBN 0824825721.

³⁸ PFLUGFELDER, Gregory M. *Cartographies of desire: male-male sexuality in Japanese discourse, 1600–1950*, s. 31.

³⁹ Tamtéž.

⁴⁰ Tamtéž, s. 32.

panují rozdílné názory, protože se věk, v němž tato změna nastala, liší. Podle textu Šinjúki přechod nastal zhruba mezi dvacátým a pětadvacátým rokem života chlapce, ale mohl nastat také mnohem později.⁴¹

Jedním z důvodů, proč byl přechod mezi mladíkem a dospělým mužem tak rozmanitý, byla také skutečnost, že stadia života člověka od dítěte po dospělého člověka nebyla určována biologicky, nýbrž podle společenského stavu, a proto tělesné změny, kterými člověk prochází v pubertě, ať už se jedná o hlasovou mutaci či ochlupení na těle, byly sice známkou tělesného zrání, ale nebyly známkou dospělosti.⁴² Jedním z rysů, kterými se wakašu odlišovali od dospělých mužů, byl střih vlasů známý jako „maegami“, který byl podobný tomu samurajskému. Termín „maegami“ se také často užíval pro odkazování na samotné wakašu.⁴³ Tento sestřih se od samurajského lišil v tom, že samurajové měli hlavu vyholenou ve středu od čela do poloviny temene a zbylé dlouhé vlasy měli naolejované a sepnuté do culíku, jehož konec si umístili na hlavě do uzlu, kdežto wakašu sice měli také vyholený střed hlavy, avšak přes střed hlavy měli do culíku stažený pramen ofiny až k uzlu vzadu na hlavě. Tento vlasový sestřih se pak stal poměrně silným fetišistickým motivem.⁴⁴

Při přechodu do dospělosti procházelo každé dítě slavnostním obřadem, který označoval, že dítě dosáhlo plnoletosti. Provozování rituálu označujícího počátek dospělosti se datuje až do období Nara a v období Heian bylo dokonce pohlaví dítěte oficiálně oznámeno až po tomto rituálu.⁴⁵ Rituál pro mladíky se nazývá „genpuku“ a po něm se z chlapce stal oficiálně dospělý muž. Mladí muži museli projít několika změnami, kdy museli například vyměnit „furisode“ (kimono s dlouhými a širokými rukávy) za oblečení pro dospělého muže a také oholit ofinu, která byla typická pro wakašu. Po těchto změnách wakašu přestal být vhodným objektem pozornosti mužů. Obřad genpuku však neměl pevně dané datum, jelikož dospívání se lišilo například podle jednotlivce, lokality či společenské třídy, a proto bylo poměrně složité určit horní hranici věku mladistvých.⁴⁶

⁴¹ PFLUGFELDER, Gregory M. *Cartographies of desire: male-male sexuality in Japanese discourse, 1600–1950*, s. 32.

⁴² Tamtéž.

⁴³ LEUPP, Gary P., 1997. *Male Colors: The Construction of Homosexuality in Tokugawa Japan*, s. 125.

⁴⁴ PFLUGFELDER, Gregory M. *Cartographies of desire: male-male sexuality in Japanese discourse, 1600–1950*, 1999, s. 32.

⁴⁵ BATKALOVA, Kuralai a Anuar GALIEV. Rites of Passage in Japanese Traditional Culture [online]. Kazakh National University, 2016, s. 96 [cit. 20220831]. Dostupné z: https://www.academia.edu/33033530/Rites_of_Passage_in_Japanese_Traditional_Culture

⁴⁶ PFLUGFELDER, Gregory M. *Cartographies of desire: male-male sexuality in Japanese discourse, 1600–1950*, s. 33.

Věk, ve kterém muž spadal do kategorie wakašu, se různil, a tudíž ani věk, ve kterém se z chlapce stal dospělý muž po obřadu genpuku, nebyl pro všechny stejný. Důležité je mít na paměti, že vývoj člověka od dítěte až do dospělosti nebyl určován věkem, jako je tomu v dnešní době, a proto ani fyzické změny na těle nebyly známkou dospělosti. Za dospělého muže se chlapec začal považovat až poté, kdy prošel obřadem genpuku a s ním spojenou řadou změn především co se týče vzhledu.

4 Umění a prostituce

Kulturní život v období Edo se orientoval na čajovny, divadla a zábavu pro všechny společenské vrstvy. Během období Edo vzkvétaly umění i literatura, z nichž nejznámějšími formami jsou pravděpodobně divadla nó a kabuki, dřevoryty a poezie haiku. Milostné vztahy mezi muži se tak často objevovaly v některých hrách divadel nó a kabuki, v literárních příbězích a ilustracích či na dřevorytech.

Do období Edo bylo sexuální potěšení mezi muži pouze dočasné a záleželo vždy na věku a společenském postavení. Zhruba v 7. století se začal vydávat druh ilustrovaných erotických příruček zvaný „šunga“, v překladu „polštářové knihy“, které byly díky svému rozmanitému obsahu určeny pro jakoukoliv sexuální orientaci.⁴⁷ Protože byly příručky poměrně křehké a vycházely především v podobě svitků, mnoho se jich nedochovalo, avšak v jedné z příruček, které se dochovaly, je ilustrace, která zachycuje prostitutky, samuraje a další muže při nejrůznějších erotických situacích jako například při bisexuální ménage à trois či voyerství.⁴⁸

Japonské nanšoku je možné rozdělit na tři období. V prvním období byla láska mezi muži spojena především s kláštery. Později se nanšoku rozšířilo z klášterů mezi samuraje a v posledním období nanšoku proniklo i mezi běžné obyvatelstvo, kde se rozšířilo také do oblasti kultury a k tomu také do nevěstinců ve čtvrti červených luceren, v angličtině „red light district“. Tyto tři etapy nanšoku lze pak vidět na jednom z dřevorytů, jenž byl vytvořen zhruba v 17. století a na kterém jsou v čajovně zachyceni mnich, samuraj a herci – prostitutky.⁴⁹

Při rozvoji umění se rozvíjela také klasická japonská divadla nó a kabuki. Během 15. a 16. století se nanšoku rozšiřovalo prostřednictvím kočovných herců, kteří přinášeli divadlo z velkých měst do menších, a nanšoku se tak rozšířilo i mezi prosté muže, kteří mezi sebou začali soupeřit v touze po mladých kočovných hercích.⁵⁰ Ze vztahu v rámci šudó plyne, že se mladší partner oddá tomu staršímu a ten se na oplátku o chlapce stará a je pro něj vzorem. Tudíž nanšoku, které bylo rozšiřováno prostřednictvím divadla, nelze nazývat jako šudó, protože již nebylo založeno na hodnotách samurajů, nýbrž především na obchodu, což mělo za následek rozšiřující se mužskou prostituci a úpadek do té doby vznešené tradice.⁵¹

Nanšoku se také projevilo v literární tvorbě a poměrně známá jsou například díla od spisovatele Ihary Saikakua, jehož nejznámější dílo je pravděpodobně „Kóšoku ičidai onna“

⁴⁷ SASLOW, James M. *Pictures and Passions: A History of Homosexuality in the Visual Arts*, s. 140.

⁴⁸ Tamtéž.

⁴⁹ Tamtéž, s. 140-141.

⁵⁰ NEILL, James. *The origins and role of same-sex relations in human societies*, s. 289.

⁵¹ Tamtéž.

(Největší rozkošnice) vyprávějící především příběhy zaměřené na lásku mezi mužem a ženou. Tento autor však napsal také mnoho příběhů, které se orientují na vztahy mezi muži, zejména mezi samuraji a jejich pážaty. Nejznámějším dílem ze světa nanšoku je „Nanšoku ókagami“ (Velké zrcadlo mužské lásky) skládající se ze 40 příběhů, které zachycují milostné vztahy mezi muži a dospívajícími chlapci v období Edo. Sbírkou byla navíc doplněna ilustracemi, na kterých lze například vidět samuraje držící se za ruce či páry zachycené při pohlavním styku.⁵²

Hry divadel kabuki a nó odrážejí hodnoty společnosti a doby, ve které se odehrávají. Od období Meidži až do současnosti je na homosexualitu stále pohlíženo spíše negativně a při srovnání některých her z období Edo a jejich moderních inscenací si lze povšimnout, že tyto hry ztratily veškeré prvky homosexuality, které jejich starší inscenace obsahovaly.⁵³ Známostou hrou, ve které se v původní verzi objevuje tematika mužské homosexuality, je hra „Kaguecu“, jež vypráví příběh samuraje, kterému zmizel syn a on se poté stal mnichem. Později při návštěvě Kjóta spatřuje před chrámem žonglérské představení kaššikiho (mladý bavič, který také provozoval prostituci) a krátce na to zjišťuje, že je to jeho ztracený syn Kaguecu. Prostřednictvím tance pak Kaguecu vypráví otcí příběh o tom, jak byl unesen skupinou poustevníků, kteří si chlapce předávali pro potěšení až do chvíle, kdy se mu podařilo uprchnout. V moderním provedení je však tato hra hrána bez jakýchkoli narážek na homosexuální pasáže příběhu, a proto je tak velká část tohoto příběhu ztracena.⁵⁴

V počátcích kabuki se ve hrách objevovaly otevřeně erotické náměty, čímž představení přitahovala mnoho mužských diváků, a protože se na rozdíl od divadla nó kabuki hrálo spíše bez masek, diváci mohli obdivovat krásu herců.⁵⁵ Z důvodů ženské prostituce, která se v rámci kabuki rychle rozrostla, bylo v roce 1629 ustanoveno, že ženy již nesmějí hrát ženské role, a byly tak nahrazeny mladými chlapci wakašu. Wakašu, kteří v ženském oblečení vystupovali jako pážata či mladé ženy, však brzy vzbudili velký zájem jak mužů z řad samurajů, tak z řad měšťanů a návštěvnost představení výrazně vzrostla.⁵⁶

Mužští obdivovatelé se často hercům snažili dokázat svou oddanost, a dokonce ani ublížení na zdraví nebylo neobvyklou formou. Jeden samuraj podle všeho došel tak daleko, že si uřízl ucho mečem a nabídl jej herci, který jej okouznil.⁵⁷ V roce 1652 bylo pak tzv. wakašu kabuki, jak se mu díky mladým hercům přezdívalo, ze stejného důvodu jako v případě žen

⁵² SASLOW, James M. *Pictures and Passions: A History of Homosexuality in the Visual Arts*, 1999, s. 143.

⁵³ NEILL, James. *The origins and role of same-sex relations in human societies*, s. 288.

⁵⁴ Tamtéž, s. 289.

⁵⁵ Tamtéž.

⁵⁶ Tamtéž, s. 289-290.

⁵⁷ Tamtéž, s. 290.

zakázáno a herci si museli na čele ostříhat dlouhý pramen vlasů, jenž je odlišoval od dospělých mužů a díky němuž byli tak přitažliví. Hercům se však podařilo obejít nařízení tím, že si hlavu přikryli šátkem a tím byli pro muže stále atraktivní.⁵⁸ Nařízení však bylo omezeno pouze na divadlo, a proto nemělo žádný vliv na rozšiřující se mužskou prostituci. Postupem času začali na oblibě získávat profesionální společníci zvaní „kagama“, kteří pracovali především v nevěstincích a čajovnách, jež však často nabízely mnohem více nežli jen šálek čaje.⁵⁹ Kagema byli často nuceni nabízet své služby i po dosažení plnoletosti, a proto si na rozdíl od wakašu, který si po obřadu přechodu do dospělosti musel oholit ofinu, kagama tento účes udržoval i v dospělosti, aby se tak prodloužila doba, kdy byl přitažlivý pro muže, a mohl tak dál nabízet své služby i mužským zákazníkům.⁶⁰

Šudó vycházelo z homosexuálního vztahu, ve kterém byl wakašu předmětem touhy staršího nendži, když ten na oplátku očekával od mladšího partnera oddanost. Naproti tomu termínem kagama byli původně označováni herci, kteří poskytovali sexuální služby jak mužům, tak ženám, avšak později začal být tento druh prostituce spojován právě s čajovny, které byly nazývány „kagemadžaja“.⁶¹ Mezi wakašu a kagemou existoval jistý rozdíl ve vzhledu, a tím byla skutečnost, že na rozdíl od kagemy, kteří byli svým vzhledem často přirovnáváni spíše ke kráse a vzhledu ženských prostitutek⁶², byli wakašu sice popisováni jako „krásní“, ale nejednalo se o krásu ženskou, nýbrž chlapeckou.

⁵⁸ NEILL, James. *The origins and role of same-sex relations in human societies*, s. 290.

⁵⁹ Tamtéž.

⁶⁰ MCLELLAND, Mark J., 2000. *Male Homosexuality in Modern Japan: Cultural Myths and Social Realities*. Richmond: Curzon, s. 21. ISBN 0-7007-1425-1.

⁶¹ FURUKAWA, Makoto a Angus Lockyer LOCKYER. The Changing Nature of Sexuality: The Three Codes Framing Homosexuality in Modern Japan. *U. S. - Japan Women's Journal. English Supplement* [online]. 1994, 98-127, s. 100 [cit. 2023-01-25]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/42772078>

⁶² Tamtéž.

5 Vztahy v období Tokugawa

5.1 Sexualita Japonců v období Edo

Ve společnosti v období Tokugawa byl sexuální vztah mezi jedinci stejného pohlaví běžný, avšak existovaly také kombinace z hlediska pohlaví a věku, které nebyly veřejně schvalovány společností. V tomto případě hrál velkou roli věk. V díle *Gender and Power in the Japanese Visual Field* Joshua S. Mostow uvádí tabulku, v níž je zobrazeno, mezi kterými jedinci byl v období Tokugawa možný sexuální vztah a na které vztahy již bylo pohlíženo negativně či z pohledu společnosti neexistovaly. Podle tabulky lze vyvodit, že společností byl schvalován vztah dospělého muže s dospělou i mladší ženou stejně tak jako vztah mladšího muže se starší i mladší ženou. Ze vztahů mezi jedinci stejného pohlaví byl schvalován vztah mezi dospělým mužem a mladším mužem, avšak na vztah mezi muži, ať už šlo o dospělé muže či chlapce, kteří byli stejného věku, bylo již pohlíženo s nelibostí, ale zakázaný nebyl. Poslední kombinací je vztah mezi dvěma ženami, přičemž platí, že ačkoliv sexuální vztah pouze mezi ženami pravděpodobně existoval, nebyla mu věnována taková pozornost jako vztahu mezi muži a z pohledu společnosti byl jako takový popírán.⁶³

Sexualitu Japonců v období Edo Mostow přibližuje na základě analýzy textu „Wakašu asobi kجارa no makura“ (v anglickém překladu *Aloeswood Incense Pillow of Youngman-Play*) a využívá přitom ilustrace, které se v tomto textu nacházejí. Text „Wakašu asobi“ byl určen především pro následovníky šudó a jeho autor v něm také blíže definuje označení wakašu. Autor termínem wakašu označuje chlapce přibližně od 11 let do 23 let, avšak zmiňuje také, že na hoře Kója byli i wakašu, kteří dosahovali 60 let, a je toho názoru, že to, aby muž mohl být nazýván wakašu, nezáleží na věku, ale spíše na lásce a zalíbení.⁶⁴ Při praktikování šudó by tedy nemělo záležet na věku partnerů, nýbrž na hloubce jejich citů a oddanosti. Vztah mezi nendžou a wakašu byl dokonce považován za důvěrnější než vztah mezi rodičem a dítětem či mezi bratry.⁶⁵

Mostow ve své studii tvrdí, že text je sice napsán z pohledu patriarchální společnosti, ale ačkoliv je zaměřen především na touhu mužů, směřuje spíše k bisexualitě. Dospělí muži i wakašu by se tedy podle textu mohli označit za bisexuální, zatímco u žen se předpokládalo, že jsou výhradně heterosexuální, což by mohlo vysvětlit, proč nebyla ženská homosexualita

⁶³ MOSTOW, Joshua S., Norman BRYSON a Maribeth GRAYBILL, 2003. *Gender and Power in the Japanese Visual Field*, s. 52.

⁶⁴ Tamtéž, s. 53.

⁶⁵ Tamtéž.

v japonské společnosti zdokumentována tak jako ta mužská.⁶⁶ Mostow se zaměřuje i na ilustrace, na kterých jsou zachyceny také ženy, avšak nejsou zde předmětem touhy mužů, nýbrž představují soupeře mužů v boji o přízeň wakašu⁶⁷, protože wakašu mohli navázat vztah jak se ženou, tak s mužem, a lze tedy usoudit, že wakašu nebyli předmětem touhy pouze mužů, ale i žen.

V textu Wakašu asobi se sice neobjevuje pohlavní akt mezi manželi, zato se v něm však objevuje pohlavní styk mezi wakašu a vdanou ženou, který byl přijatelný za předpokladu, že vše bylo pod dohledem manžela, který měl naprostou kontrolu nad průběhem sexuálního aktu.⁶⁸ V textu se dále objevují reakce manželek při přistižení manželů s wakašu. Na jedné ilustraci se objevuje manželka, která zastihla manžela při milostném aktu s wakašu a zareagovala tak, že diskrétně opustila místnost. Častěji se však objevovaly ilustrace, na kterých žena reaguje spíše žárlivě⁶⁹, a z toho tedy lze vyvodit, že manželky nepřijímaly vztah svého manžela s wakašu vždy pozitivně, ale naopak na něj často reagovaly negativně tak, jako by se jednalo o milostný vztah s jinou ženou.

5.2 Vztah mezi mužem a ženou

V japonské historii bylo jak pro muže, tak pro ženy povinností uzavřít manželství. Sňatky byly ve většině případů dohodnuté a důvodem jejich uzavření nebyla láska, nýbrž zajištění pokračování rodu. V japonské společnosti byl na rodinu („ie“ – 家) kladen velký důraz a od členů rodiny se očekávalo, že dají vždy přednost své rodinně před svými vlastními zájmy a budou se vyhýbat situacím, které by mohly mít negativní dopad na celou rodinu. V rodinné hierarchii byla pak potřebám dětí a rodičů hlavy rodiny přikládána větší důležitost než potřebám jeho manželky.⁷⁰

V období Tokugawa bylo v životě muže obvyklé propojení tradice šudó s manželským svazkem. V rámci tradice šudó byl starší z partnerů pro mladšího vzorem, a od mladšího partnera se naopak zase očekávalo, že se podřídí touhám svého patrona. Poté, co chlapec dospěl, si naopak on vzal pod svá křídla mladého wakašu před tím, než se oženil se ženou.⁷¹ To, že se muž oženil, však neznamenalo, že by ho již nepřitahovali chlapci, ale existuje mnoho případů,

⁶⁶ MOSTOW, Joshua S., Norman BRYSON a Maribeth GRAYBILL, 2003. *Gender and Power in the Japanese Visual Field*, s. 65.

⁶⁷ Tamtéž, s. 59.

⁶⁸ Tamtéž, s. 61.

⁶⁹ Tamtéž, s. 62.

⁷⁰ HENDRY, Joy. *Marriage in Changing Japan: Community & Society*. Routledge, 2010, s. 15-16. ISBN 9781136898006.

⁷¹ SASLOW, James M. *Pictures and Passions: A History of Homosexuality in the Visual Arts*, s. 142.

kdy mladíci či muži udržovali milostný vztah zároveň jak s muži, tak se ženami.⁷² V jednom z příběhů „Nanšoku ókagami“ od Saikakua dokonce vystupuje manželka, která se pokusila domluvit milostnou schůzku mezi svým manželem a hercem, kterého její muž miloval.⁷³ Z manželského svazku tedy nevyplývalo, že by muž již nesměl provozovat šudó a udržovat dále milostný vztah s chlapci.

Co se týče role žen v manželství v období Tokugawa, japonská společnost byla postavena na patriarchátu a vlivem konfucianismu byla žena vždy pod kontrolou nějakého muže, ať už šlo o otce nebo později o manžela. Existovaly však i případy, kdy ženy zastávaly funkce jako správkyně půdy, a ty, které byly zdatné v bojových uměních, pak mohly sloužit šógunátu také jako agentky.⁷⁴ Ženy období Tokugawa byly často gramotné, bylo jim umožněno vést podniky a cestovatelé japonské ženy označili jako nejsvobodnější v Asii s pevným postavením ve společnosti.⁷⁵ Na konci období Edo byly poměrně běžné rozvody a nové sňatky i mezi prostým lidem a z různých literárních zdrojů také vyplývá, že i prosté ženy mohly žádat o rozvod a navrhnout sňatky.⁷⁶ Pokud jde o ženskou sexualitu, ženy často vyhledávaly služby prostitutek kagama, avšak podle zákonů nemohli prostituti a někteří herci navštěvovat ženy v jejich domě, a proto některé nanšoku čajovny nabízely služby i vysoce postaveným ženám a vdovám⁷⁷, a byly tak uzpůsobené pro potěšení jak mužů, tak žen.

Co však nebylo tokugawskou společností příliš přijímáno, byly milostné vztahy mezi mužem a ženou založené na silném romantickém citu. Takovýto typ lásky se měl podle všeho rozvinout až po svatbě a podle konfuciánské a ortodoxní buddhistické nauky byla romantická láska mezi svobodným mužem a ženou odsuzována jako nebezpečná a nepředvídatelná.⁷⁸ Literární příběhy s touto tematikou je možné nalézt například u Saikakua, avšak jeho příběhy většinou nekončí šťastně, nýbrž v mnoha případech často smrtí jednoho nebo obou milenců. Takovýto druh vztahu se pak více podobá spíše tradici šudó postavené na vzájemné oddanosti než typickému heterosexuálnímu manželství, jehož uzavření bylo založeno spíše na povinnosti než na romantických citech.⁷⁹

Sňatky, většinou dohodnuté, tedy neměly být postaveny na citech, ale sloužit k zachování rodu. Vztahy založené na citech lze nalézt v literatuře, avšak tyto vztahy v mnoha případech

⁷² LEUPP, Gary P., 1997. *Male Colors: The Construction of Homosexuality in Tokugawa Japan*, s. 98.

⁷³ Tamtéž, s. 97.

⁷⁴ Tamtéž, s. 185-186.

⁷⁵ Tamtéž.

⁷⁶ Tamtéž, s. 186.

⁷⁷ Tamtéž, s. 187.

⁷⁸ Tamtéž, s. 195.

⁷⁹ Tamtéž.

nemají šťastný konec. V rámci manželství měl pak manžel dát přednost potřebám svých rodičů a dětí a potřeby manželky byly až druhořadé. Ženy v období Edo sice byly pod kontrolou mužů, ale podle všeho měly silné postavení ve společnosti a ke konci období Edo mohly dokonce požádat o rozvod či navrhnout sňatek, což v mnoha zemích té doby možné nebylo.

5.3 Tradice šudó

Tradice šudó neměla pevně stanovenou horní věkovou hranici partnerů a v období Tokugawa bylo obvyklé, že muž postupoval od role mladého wakašu přes roli staršího a zkušenějšího mentora až k manželství se ženou, avšak časté byly i případy, kdy se muž rozhodl být oddaný nanšoku po celý život.⁸⁰ V díle „Nanšoku ókagami“ od Saikakua dokonce v jedné z povídek s názvem „Jomecuzukeši róboku no hana no koro“ (v angličtině *Two Old Cherry Trees Still in Bloom*) vystupují dva muži, kteří se poznali, když byli chlapci, a zůstali milenci až do svého stáří.⁸¹ To, zda byl vztah společensky přijatelný či ne, převážně záleželo na povaze vztahu, kdy se společnost jinak dívala na samuraje, který se oddaně dvořil wakašu, a na obchodníka, který se pouze toužil pobavit s herci – prostitutky.⁸²

Termín wakašu byl pouze název věkově vymezené skupiny, která byla v rámci tradice šudó cílem touhy ze strany mužů, a to, že byl chlapec nazýván wakašu, neznamenal, že musel přijmout staršího muže jako svého patrona a vstoupit s ním do sexuálního vztahu.⁸³ Ze západního pohledu je společnost z hlediska pohlaví rozdělena na muže a ženy, avšak v období Tokugawa se japonská společnost dělila na muže, ženy a mladistvé, kteří tak tvořili samostatnou kategorii.⁸⁴

Nanšoku bylo již v éře Genroku (1688–1704) rozšířeno mezi muži všech společenských vrstev stejně tak jako myšlenka, že všechny muže přitahuje stejné pohlaví a že touha po jiném muži není ničím zvláštním.⁸⁵ Nanšoku se naopak tak zakořenilo v tokugawské společnosti, že vznikaly i tzv. „bratrské smlouvy“, ve kterých pak byly blíže upřesněny povinnosti a závazky ve vztahu mezi „mladším bratrem“ a „starším bratrem“.⁸⁶ Na svazek, který vznikl na základě této smlouvy, by se však nemělo pohlížet jako na manželství, nýbrž jako na bratrství,

⁸⁰ NEILL, James. *The origins and role of same-sex relations in human societies*, s. 293-294.

⁸¹ RUPP, Leila J. *Toward a Global History of Same-Sex Sexuality*. *Journal of the History of Sexuality* [online]. 2001, 10(2), 287-302, s. 289-290. [cit. 2023-03-31]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/3704817>

⁸² NEILL, James. *The origins and role of same-sex relations in human societies*, s. 293-294.

⁸³ PFLUGFELDER, GREGORY M. *The Nation-State, the Age/Gender System, and the Reconstitution of Erotic Desire in Nineteenth-Century Japan*. *The Journal of Asian Studies* [online]. 2012, 71(4), s. 965 [cit. 2023-03-27]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/23357429>

⁸⁴ Tamtéž, s. 968.

⁸⁵ NEILL, James. *The origins and role of same-sex relations in human societies*, s. 291.

⁸⁶ Tamtéž, 2009, s. 291.

a to vzhledem k tomu, že po uzavření smlouvy na sebe starší z mužů bral roli staršího bratra, který měl představovat vzor, a ten mladší zase mladšího sourozence, a tudíž nešlo o roli manželů, jako je tomu u tradičního manželství.⁸⁷ Tento vztah navíc zahrnoval i sexuální akt mezi muži a z tohoto pohledu byl monogamní, protože podle smlouvy starší bratr nesměl navázat sexuální vztah s jiným wakašu či se ženou.⁸⁸ V rámci tohoto vztahu si však obě strany navzájem dokazovaly svou oddanost ústními či písemnými sliby, avšak rozšířený byl i radikálnější způsob, kterým bylo sebepoškozování. Muži si pak na znamení své oddanosti propíchovali kůži na stehnech či na rukou, a v některých případech si dokonce uřezali prst, případně vytrhli nehet.⁸⁹

Tradice šudó měla jasně vymezená pravidla ohledně toho, jak by měl vztah mezi wakašu a nendžou vypadat. Od wakašu se očekávalo, že se svému partnerovi naprosto oddají po sexuální stránce, a lidé ve středověku údajně věřili, že některé vlastnosti společně se schopnostmi očekávanými od mužů byly předávány během sexu ze zkušenějšího muže na toho mladšího.⁹⁰

Wakašu se partnerovi neměl oddat pouze tělesně, ale také duševně a musel být vnímavý vůči pocitům, potřebám a touhám svého pána, aby tak dokázal svou oddanost, a dá se proto předpokládat, že mladíci zřejmě nevnímali duševní i sexuální podřízení se staršímu partnerovi pouze jako povinnost, ale různí spisovatelé období Tokugawa popisují tento druh oddanosti jako uspokojující a příjemnou zkušenost.⁹¹ Pflugfelder dokonce uvádí, že podle zdroje ze 17. století nebyl pohlavní styk tím nejdůležitějším prvkem ve vztahu a že partneři mohli mít během jednoho roku či dvou let sex pouze jednou či dvakrát, a nemuselo k němu dojít vůbec.⁹²

Pokud měl wakašu za partnera samuraje, tak musel podstoupit trénink mimo jiné v bojových uměních či v jízdě na koni a oba milenci pak skládali přísahu, že budou dodržovat samurajské ctnosti, a svou přísahu stvrzovali tím, že si, podobně jako u bratských smluv, uřízli prst či vyřezali znamení na paže nebo nohy.⁹³ Za to, že byl wakašu svému staršímu partnerovi oddaný, bylo povinností staršího muže o mladíka pečovat, poskytnout mu vzdělání a sloužit

⁸⁷ PFLUGFELDER, Gregory M. *Cartographies of desire: male-male sexuality in Japanese discourse, 1600–1950*, s. 41.

⁸⁸ LEUPP, Gary P., 1997. *Male Colors: The Construction of Homosexuality in Tokugawa Japan*, s. 98.

⁸⁹ PFLUGFELDER, Gregory M. *Cartographies of desire: male-male sexuality in Japanese discourse, 1600–1950*, s. 41.

⁹⁰ NEILL, James. *The origins and role of same-sex relations in human societies*, s. 280.

⁹¹ Tamtéž, s. 280.

⁹² PFLUGFELDER, Gregory M. *Cartographies of desire: male-male sexuality in Japanese discourse, 1600–1950*, 1999, s. 43.

⁹³ NEILL, James. *The origins and role of same-sex relations in human societies*, s. 280.

jako jeho vzor.⁹⁴ Z literárních zdrojů se dozvídáme, že pro pážata byla záchrana života jejich partnera v bitvě tou nejvyšší poctou, i když mladíci přitom často sami bitvě zahynuli. Jako příklad lze uvést bitvu, při které zahynul 13. šógun Ašikaga Jošiteru, jehož panoš Odačidono bojoval do chvíle, kdy uviděl svého pána umírat, a protože by bylo nečestné svého patrona přežít, sám na bojišti spáchal sebevraždu.⁹⁵

Jak se tradice šudó v období Edo rozšiřovala a získávala stále více následovníků, začaly vznikat texty zaměřené na šudó, které měly partnerům pomoci v co nejlepším udržování jejich vztahu. Jedním z takových textů je text z konce 17. století „Nanšoku masukagami“ (v angličtině *Lucid Mirror of Nanshoku*), jehož autorem byl pravděpodobně Jošida Hanbei⁹⁶, který jeho prostřednictvím dává rady ohledně sexuálních praktik, jež rozděluje na rady pro staršího partnera a na rady pro mladšího partnera, přičemž šudó texty mohly sloužit nejen jako příručky, ale také jako sexuální povzbuzení pro staršího muže.⁹⁷

Část textů, která byla určena pro wakašu, poskytovala rady například ohledně kosmetiky či účesu a jak by měl wakašu vypadat, aby byl co nejpřitažlivější pro starší muže.⁹⁸ V části určené pro staršího partnera byla pak část týkající se chování jeho mladšího partnera, přičemž Jošida zdůrazňoval důležitost vzdělávání mladíka vzhledem k tomu, že jakýkoliv společenský omyl či chybné jednání, kterého se wakašu dopustí, se automaticky dotkne i staršího partnera. Ideálním wakašu byl tedy ten, který vždy kladl zájmy a reputaci svého partnera nad své vlastní.⁹⁹

Vztah mezi dvěma muži byl ve srovnání s manželstvím převážně krátkodobý, avšak lze usoudit, že mezi partnery existovalo fyzické i duševní pouto. Co se týče fyzické stránky vztahu, byl sex sice součástí tradice, ale nebyl tím nejdůležitějším prvkem ve vztahu. To, jak často k sexuálnímu styku mezi partnery docházelo, se tedy pravděpodobně lišilo v každém vztahu. V éře Genroku pak nebylo neobvyklé, aby muž prošel nejprve fází mladšího partnera a po dovršení dospělosti pak zaujal roli staršího partnera před tím, než se oženil. I po svatbě však bylo pro muže možné mít sexuální vztah s chlapcem, přičemž reakce žen na manžele, kteří udržovali vztah s wakašu, byly různé. Z důvodu rozšiřující se tradice šudó také vznikaly příručky, které měly oběma partnerům pomáhat, aby co nejlépe naplnili svůj vztah.

⁹⁴ NEILL, James. *The origins and role of same-sex relations in human societies*, 280.

⁹⁵ Tamtéž, s. 279.

⁹⁶ PFLUGFELDER, Gregory M. *Cartographies of desire: male-male sexuality in Japanese discourse, 1600–1950*, 1999, s. 52.

⁹⁷ Tamtéž, s. 54.

⁹⁸ Tamtéž.

⁹⁹ Tamtéž, s. 55.

6 Závěr

Bakalářská práce se zaměřuje na mužskou homosexualitu v Japonsku, zejména na tradici šudó, která dosáhla vrcholu své slávy v období Edo a postupně upadala od období Meidži. Práce se nezaměřuje pouze na období Edo, ale zmiňuje také homosexualitu v Koreji a v Číně, ze které se myšlenka mužské homosexuality rozšířila do Japonska prostřednictvím japonského mnicha Kúkaie. Právě rozšíření do buddhistických klášterů mělo značný vliv na rozvoj mužské homosexuality v Japonsku.

Tradice šudó se pak nejvíce rozrostla ve společnosti v období Edo, v níž byla homosexualita i bisexualita běžná, a mnoho mužů ve svém životě prošlo jak fází mladšího partnera wakašu, tak staršího a zkušenějšího partnera nendži před tím, než se oženili. Nedílnou součástí šudó byli chlapci wakašu, přičemž věk, ve kterém se chlapec označoval jako wakašu, nebyl pevně stanoven. Tito chlapci byli také označováni jako třetí pohlaví díky svému vzhledu, který nebyl tak maskulinní jako u mužů, ale ani femininní jako u žen, a také díky možnosti navázat sexuální vztah s muži i se ženami, a zaujímat tak zároveň aktivní i pasivní roli při sexuálním styku. Poznávacím znamením wakašu byl především účes maegami, který starší muže silně přitahoval.

Práce také představuje tradici šudó v umění a literatuře období Edo, v nichž se homosexuální témata často objevovala. K rozšíření tradice šudó v Japonsku nejvíce přispěla divadla nó a kabuki, avšak v důsledku rozšiřování homosexuality se rozšířila také mužská prostituce, a to nejprve v divadle, kdy mladí herci nabízeli sexuální služby, a později se rozšířila také do čajoven, ve kterých své služby poskytovali prostitutí kagama jak mužům, tak ženám.

Cílem práce bylo především objasnit, jak se lišilo tradiční manželství mezi mužem a ženou od vztahu mezi wakašu a jeho patronem v období Edo. Porovnání manželství se vztahem v rámci šudó v poslední kapitole pak poukazuje na jisté rozdíly mezi těmito vztahy. Manželství bylo povinností jak mužů, tak žen, aby se zajistilo pokračování rodu, a nemělo být založené na silných romantických citech, jelikož se na vztah založený na citech pohlíželo spíše negativně a v literárních příbězích končil často tragicky.

Ve společnosti období Edo, která byla založena na patriarchátu, byla žena v rodině kontrolována muži a v rodinné hierarchii se očekávalo, že bude manžel klást potřeby dětí a rodičů nad potřeby manželky. Oproti manželství byl vztah v rámci šudó většinou krátkodobý, avšak lze říct, že byl založen na silných vzájemných citech, protože vztah mezi wakašu a nendžou byl postaven na sexuální touze ze strany nendži a na fyzické i duševní podřízenosti a

oddanosti ze strany wakašu. Starší partner navíc mladšímu partnerovi sloužil jako vzor a poskytoval mu vzdělání. V období Edo pak bylo časté, že muž prošel nejprve fází wakašu, a před manželstvím se ženou se naopak stal nendžou, přičemž mohl navázat sexuální vztah s mladším chlapcem i po tom, co se oženil.

Lze říct, že homosexualita, především ta mužská, prošla v Japonsku během staletí dlouhým vývojem. Do období Edo byla přijímána, a v období Edo se dokonce tak zakořenila ve společnosti, že byl sexuální vztah mezi muži považován za běžný. V období Meidži však došlo k úpadku vlivem západních zemí, ve kterých nebyla homosexualita tolerována, a protože Japonci usilovali o modernizaci země po vzoru Západu, rozhodli se stanovit, že sexuální vztah bude přijatelný pouze mezi mužem a ženou. V poslední době Japonsko prochází změnami v otázce homosexuality a přístup Japonců k homosexualitě se mění k více pozitivnímu. I přesto je však současná japonská společnost velmi vzdálená společnosti období Edo, ve které byly homosexualita a bisexualita běžnými záležitostmi.

7 Resume

The bachelor's thesis focuses on the development of male homosexuality in Japan before the Meiji period, especially on the tradition of Shudo, which flourished the most in the Edo period. The aim of this thesis is to distinguish how the relationship between a wakashu and his patron differed from the relationship between a man and a woman and to explain how the Japanese viewed homosexuality and bisexuality before the reforms of the Meiji period. On top of that, this thesis presents the development of male homosexuality in China and Korea, explores the tradition of Shudo in the arts, and deals with the proliferation of male prostitution in the Edo period.

Keywords: homosexuality, Shudo, nanshoku, Japan, Edo.

8 Seznam literatury

ATKINS, Paul S. Chigo in the Medieval Japanese Imagination. *The Journal of Asian Studies* [online]. 2008, (3), 947-970 [cit. 2022-12-14]. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/20203430>. Accessed 11 Dec. 2022.

BATKALOVA, Kuralai a Galiev ANUAR. Rites of Passage in Japanese Traditional Culture [online]. Kazakh National University, 2016, 91-102 [cit. 20220831]. Dostupné z: https://www.academia.edu/33033530/Rites_of_Passage_in_Japanese_Traditional_Culture

CROMPTON, Louis. *Homosexuality and Civilization*. 3rd ed. Cambridge, Massachusetts: Belknap Press of Harvard University Press, 2004. ISBN 0674022335.

FELICI, Marica. *Male Homosexuality in Japan* [online]. 2019 [cit. 2023-04-02]. Dostupné z: <https://www.researchgate.net/publication/334416746>

FURUKAWA, Makoto a Angus Lockyer LOCKYER. The Changing Nature of Sexuality: The Three Codes Framing Homosexuality in Modern Japan. *U.S.-Japan Women's Journal. English Supplement* [online]. 1994, 98-127 [cit. 2023-01-25]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/42772078>

HENDRY, Joy. *Marriage in Changing Japan: Community & Society*. Routledge, 2010. ISBN 9781136898006.

HINSCH, Bret. *Passions of the Cut Sleeve: The Male Homosexual Tradition in China*. Reprint edition. Berkeley: University of California Press, 1992. ISBN 0520078691.

CHIANG, Howard. Gay Marriage in Taiwan and The Struggle for Recognition. *Current History* [online]. 2019, 118(809), 241-243 [cit. 2023-04-20]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/48614459>

LEUPP, Gary P., 1997. *Male Colors: The Construction of Homosexuality in Tokugawa Japan*. Berkeley, CA: University of California Press. ISBN 978-052-0209-008

MCLELLAND, Mark J., 2000. *Male Homosexuality in Modern Japan: Cultural Myths and Social Realities*. Richmond: Curzon. ISBN 0-7007-1425-1.

MINAMOTO, Junko a Hank GLASSMAN. Buddhism and the Historical Construction of Sexuality in Japan. *U.S.-Japan Women's Journal. English Supplement* [online]. 1993, 87-115 [cit. 2022-12-08]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/42772062>

MOSTOW, Joshua S., Norman BRYSON a Maribeth GRAYBILL, 2003. *Gender and Power in the Japanese Visual Field*. Honolulu: University of Hawaii Press. ISBN 0824825721

NEILL, James. *The origins and role of same-sex relations in human societies*. Jefferson, North Carolina, and London: McFarland & Company, 2009. ISBN 9780786435135.

PFLUGFELDER, Gregory M. *Cartographies of desire: male-male sexuality in Japanese discourse, 1600–1950*. Berkeley: University of California Press, 1999. ISBN 0-520-20909-5.

PFLUGFELDER, Gregory M. The Nation-State, the Age/Gender System, and the Reconstitution of Erotic Desire in Nineteenth-Century Japan. *The Journal of Asian Studies* [online]. 2012, 71(4), 963-974 [cit. 2023-03-27]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/23357429>

POUSHTER, Jacob a Nicholas KENT. The Global Divide on Homosexuality Persists. *Pew Research Center* [online]. 2020 [cit. 2023-04-14]. Dostupné z: <https://www.pewresearch.org/global/2020/06/25/global-divide-on-homosexuality-persists/>

REISCHAUER, Edwin O. *Dějiny Japonska*. Překlad David LABUS, překlad Jan SÝKORA. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2000. 441 s. Dějiny států. ISBN 80-7106-391-6.

RUPP, Leila J. Toward a Global History of Same-Sex Sexuality. *Journal of the History of Sexuality* [online]. 2001, 10(2), 287-302 [cit. 2023-03-31]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/3704817>

SASLOW, James M. *Pictures and Passions: A History of Homosexuality in the Visual Arts*. New York, NY: Viking Penguin, 1999. ISBN 0670859532.

WATANABE, Tsuneo a Jun'ichi IWATA, 1989. *Love of the Samurai: a Thousand Years of Japanese Homosexuality*. Preložil D. R. ROBERTS. Londýn: Gay Men's Press. ISBN 0854491155.